

Världsbankens rapport visar att där man tillämpar sprututbytesprogram minskar spridningen av HIV utan att narkotikamissbruket ökar.

Sprututbytesprogrammen:

Internationell rapport visar att HIV-spridning minskas

Av en rapport från Världsbanken framgår att spridningen av HIV begränsas i områden där det tillämpas sprututbytesprogram och liknande. Det vore dags att ändra den negativa attityden i Sverige till sådana program.

Det är nu tio år sedan sprututbytesprogrammen för narkomaner startade i Lund och Malmö. Bakgrunden var den snabba spridningen av HIV bland sprutnarkomaner i Köpenhamn och Stockholm. I Stockholm spreds under 1980-talets första hälft HIV närmast epidemiskt bland heroinisterna där. Över hälften drabbades.

Syftet med programmen var att förhindra spridning av HIV genom del-

ning av orena sprutor men också att främja kontakten mellan missbrukarna och vården. Ett tiotal infektionskliniker följde Skåneinitiativet men fick direktiv från Socialstyrelsen att sluta sin verksamhet. Endast Skåneprogrammet har fått fortsätta och endast som försöksprojekt.

Ingen HIV-spridning i Malmö

Huvudskälet till denna begränsning är att sprututbytesprogram av en del politiker, socialarbetare och andra anses stå i strid med målet »ett narkotikafritt samhälle». Denna kontrovers lyser igenom i de värderingar av sprututbytesprogrammen i Skåne som gjorts av Socialstyrelsen.

Verket har inte tyckt att förhållandet att sedan 1989 ingen HIV-spridning med sprutor skett i Malmö, förutom

”Med den kunskap vi har kan vi inte lämna människor åt sitt öde för principer, i synnerhet som sprututbytesprogram visats inte öka missbruket.”

Författare

BARBRO WESTERHOLM
riksdagsledamot, folkpartiet.

möjligen i ett nyupptäckt fall, varit tillräcklig bevisning.

Övriga HIV-positiva narkomaner som diagnostiserats i Malmö efter 1989 har varit inflyttade personer, personer som smittats i Sydeuropa eller Stockholm eller som fått smittan genom sexuella kontakter.

Smittskyddsinstitutet har fram till april 1997 erhållit rapporter om 736 HIV-positiva sprutnarkomaner i Sverige. Av dessa har drygt 600 inrapporterats från Stockholms län. Också dessa siffror talar sitt tydliga språk, även om nysmittan minskat i Stockholmsområdet. Under de fyra första månaderna 1997 inrapporterades dock sju nya HIV-positiva sprutnarkomaner från Stockholms län.

Onödig utvärdering

Socialstyrelsen har i dagarna kommit med sin tredje utvärdering om sprututbytesprogrammet. I sitt följebrev skriver GD Claes Örtendah: »Den granskning som nu gjorts tillsammans med tidigare bedömningar indikerar att det är troligt att sprututbytesprojektet varit av värde för patienterna. Föreliggande rapport illustrerar dock svårigheterna att med vetenskapliga metoder visa om verksamheten haft avsedda effekter. Analysen har därför snarast pekat på brister än eventuella vinster. Granskningen har dock inneburit att man tydligare har kunnat identifiera hur arbetet kan förbättras. Det är viktigt att framhålla att rapporten måste följas av vidare analys av eventuella effekter på smittspridning och innehåll i sprututbytesverksamheten.»

I en motion till riksdagen i september 1997 har jag föreslagit att man skall tillsätta en internationell utvärderingsgrupp för att få till stånd en från de svenska konflikterna fristående bedömning av resultaten inte minst beträffande effekterna på smittspridningen.

Nu borde en sådan utvärdering vara överflödigt. Den är redan gjord och nyligen presenterad. Det är Världsbanken som kommit ut med en rapport – »Confronting aids, public priorities in a global epidemic» [1] – där man ägnar mycket utrymme åt »effektiva och skäliga strategier för att förebygga HIV/aids».

I Världsbankens rapport visas att där man tillämpar sprututbytesprogram eller möjliggör tillgång till rena sprutor och spetsar minskar spridningen av HIV utan att narkotikamissbruket ökar.

I USA skulle man med ett nationellt sprututbytesprogram under åren 1987–1995 ha kunnat förebygga mellan 4 000 och 10 000 HIV-infektioner.

Siffrorna innefattar utöver missbrukarna också deras sexualpartner och barn. Om ett sådant program hade införts 1996 skulle man kunnat förebygga mellan 5 000 och 10 000 infektioner under de kommande fem åren.

Effektiva och humana

Världsbanken är medveten om den politisk/medicinska konflikten sprututbytesprogrammen inrymmer men förespråkar dem ändå därför att de är effektiva och humana. Som alternativ föreslår man utdelning av »bleach» (klorin i pulverform) till missbrukarna för rengöring av sprutorna.

Det är en metod som Läkare mot aids försökte lansera i Sverige när kritiken mot sprututbytesprogrammen var som hårdast. Men även detta mötte politiskt motstånd.

Motsättningarna runt sprututbytesprogrammen är en konflikt mellan å ena sidan principer och å den andra omsorgen om människor som redan befinner sig i en svår situation samt deras närstående. Världsbankens rapport borde kunna lösa denna konflikt.

Drabbade får inte lämnas åt sitt öde

Redan osmittade narkomaner uppvisar en överdödlighet. Lägg dessutom HIV-smittan till blir den hundraprocentig. Med den kunskap vi har kan vi inte lämna människor i åt sitt öde för principer, i synnerhet som sprututbytesprogram visats inte öka missbruket.

Dessutom har man funnit att programmet fångar upp ett stort antal missbrukare som tidigare inte varit kända av narkomanvården. Och genomförs verksamheten som i Skåne med nära personliga kontakter mellan personal och sprututbytare skapas förutsättningar för kurativa hjälpinsatser av olika slag, t ex tillsammans med socialtjänsten och andra myndigheter och frivilligorganisationer.

Också detta har ett stort värde både för de individer det gäller, för deras anhöriga och för samhället.

Referens

1. Confronting Aids. Public priorities in a global epidemic. A World Bank Policy Research Report. World Bank 1997.

Särtryck av serien om

VÅLD och AGGRESSIVITET

Många människor uppfattar våldet som en av de största hälsoriskerna. Våldet möter läkare från olika specialiteter på skilda nivåer inom vården. Det kan också drabba dem själva.

Under 1994–95 publicerade Läkartidningen 26 artiklar som tillsammans gav ett brett medicinskt perspektiv på ämnet våld och aggressivitet. De har nu samlats i ett 84-sidigt häfte som kan beställas med kupongen nedan.

Pris 95 kronor. Vid 11–50 ex 95 kronor, vid högre upplagor 80 kronor/exemplar.

Beställer härmed

..... ex Våld

.....
Namn

.....
Adress

.....
Postnummer/Postadress

.....
Insändes till Läkartidningen,
Box 5603, 114 86 Stockholm

Märk gärna kuvertet »Våld»

Telefax 08-20 76 19